
[2022-32-RE](#)

Causa 2022-32-RE

(Plass Sanvicente c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 231-2022. Recurs d'empara

Sentència del 14 de juliol del 2022

BOPA núm. 90, del 27 de juliol del 2022

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 6 de maig del 2022, per la representació processal del Sr. Josep M. Plass Sanvicente, en qualitat de marmessor del cabal relicte de la Sra. Roser Puncernau Pedro, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la inactivitat de la Secció Civil de la Batllia en el marc de la causa Ordinari 2100118/2005, per una presumpta vulneració del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat, que repositi el recurrent en la plenitud del seu dret, adoptant les mesures necessàries a aquest efecte, i, que declari que el recurrent té dret a una indemnització per la dilació indeguda;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 12 de maig del 2022 que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, aquesta causa;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, l'1 de juny del 2022, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. En el marc de la successió de la Sra. Roser Puncernau Pedro, el 30 de maig del 2005, la Batllia va estimar la demanda presentada per la seva filla i va declarar l'embargament preventiu de tots els saldos dels comptes bancaris de la causant.

1.2. El 18 de juliol del 2006, la filla de la causant va presentar una segona demanda contra el marmessor, Sr. Josep M. Plass Sanvicente, i contra tots els cridats a l'herència, en què reclamava, segons el seu parer, els drets i els béns que li corresponien, no només derivats de la voluntat testamentària de la seva difunta mare, sinó també de la del seu difunt pare.

1.3. El 21 de novembre del 2006, un dels cridats a l'herència va presentar una excepció dilatòria de manca de legitimació passiva, que va ser desestimada el 20 de febrer del 2007 per la Secció Civil de la Batllia.

1.4. El 4 de desembre del 2007, una vegada presentats els escrits de rèplica i de dúplica, les parts van presentar la seva proposició de proves.

1.5. El 18 de març del 2008, la Batllia va dictar una providència acordant la pràctica d'una pericial comptable. Davant la impossibilitat de dur-la a terme, l'1 de febrer del 2010, la prova va ser encomanada a un segon perit comptable.

1.6. El 14 d'abril del 2015, el perit va presentar un primer informe provisional, al qual les parts van respondre durant l'any 2015 mitjançant els seus respectius escrits d'al·legacions.

1.7. El 17 de desembre del 2019, es va realitzar el tràmit de tancament del judici de proves, emplaçant les parts pel tràmit de conclusions. Aquest tràmit va ser aplaçat, de mutu acord entre les parts, al 3 de març del 2020.

1.8. Durant tot el procediment i, en concret, des de l'inici del tràmit de proves, el recurrent va estar trametent a la Batllia diversos escrits de queixa, denunciant la inacció de la jurisdicció i del perit, i la lentitud del procediment de peritatge. Aquests escrits daten del 15 de juliol del 2011, del 31 de gener del 2012, del 10 de març del 2014, del 17 de juliol del 2019, del 4 de desembre del 2020, del 28 de gener del 2021 i del 30 de juny del 2021. En els dos últims, el recurrent sol·licita que es declari que la prova pericial és impracticable.

1.9. El 6 de maig del 2022, la representació processal del Sr. Josep M. Plass Sanvicente va interposar un recurs d'empara contra la inactivitat de la Secció Civil de la Batllia en el marc de la causa Ordinari 2100118/2005, per una presumpta vulneració del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació del recurrent

- El recurrent exposa que ja fa més de 15 anys que la pràctica de la prova es va iniciar, sense que a data d'avui s'hagi lliurat encara cap informe pericial definitiu, i que, ja fa més de 17 anys que ell mateix no ha pogut exercir el seu mandat de marmessor nomenat per la causant.

- Argumenta que aquestes dilacions han estat tan importants que dos dels cridats a l'herència han mort, mentre que un dels concernits, menor d'edat a l'època, ja fa anys que ha superat la majoria d'edat. Ell mateix tenia 56 a la mort de la causant, i avui en té 72.

- Manifesta que, en les múltiples ocasions en què ha demanat explicacions als varis secretaris judicials i batlles que han portat la causa, sempre ha rebut la mateixa resposta relativa a l'atribució de la culpa de la tardança a les entitats bancàries i als perits. En aquest sentit, denuncia que la Batllia no va deduir mai testimoni de les actuacions per trametre-les al Ministeri Fiscal, a fi de determinar si aquestes dilacions eren constitutives d'algun il·lícit penal. En relació amb el Ministeri Fiscal, considera que aquest no ha actuat en l'interès de l'aleshores menor per evitar els retards que s'han produït.

- Considera que aquesta lentitud impedeix a les parts saber quan podran obtenir una sentència en primera instància i, ateses les posicions enfrontades i l'alta probabilitat que hi hagi una segona instància, es pregunta quan es podrà obtenir una resolució definitiva d'aquest litigi.

- Afirmar que aquestes dilacions, absolutament insostenibles, porten perjudici al seu dret a un judici de durada raonable, reconegut a la Constitució, així com a l'article 6.1 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals, i configurat per la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans i per la del Tribunal Constitucional. Puntualitza, a més, que porta afirmant la vulneració d'aquests drets en diversos escrits de queixa presentats durant el transcurs del procediment.

- Per tot això, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat, que el reposi en la plenitud del seu dret, adoptant les mesures necessàries a aquest efecte, i, que declari que té dret a una indemnització per aquesta dilació indeguda.

2.2. Argumentació del Ministeri Fiscal

- El Ministeri Fiscal manifesta que si bé aquest procediment es va iniciar fa nombrosos anys, aquesta durada es justifica no solament per la complexitat de l'expedient, sinó també pels diversos incidents processals promoguts per les parts, constatant que no hi ha hagut llargs períodes d'inactivitat que puguin ser imputats a la Batllia.

- Conclou que la dilació del procediment no és inherent a una manca d'activitat de la Batllia, sinó que està provocada, a més, de la complexitat de la causa i dels incidents processals esmentats, per la durada d'una pericial complexa i pel retard en el lliurament de la documentació bancària completa, elements necessaris en un afer successori com aquest.

- Per aquests motius, demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El dret a un judici de durada raonable com a manifestació del dret a la jurisdicció, reconegut i proclamat a l'article 10 de la Constitució, s'incorpora a l'ordenament jurídic andorrà en concordança amb allò que disposa l'article 6.1 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals que al·ludeix al mateix concepte amb l'expressió "*Tota persona té dret que la seva causa sigui vista (...) en un termini raonable*". La jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans ha remarcat i perfilat aquest dret en molt nombroses sentències i també ho ha fet aquest Tribunal, en la mateixa línia, i en múltiples resolucions.

3.2. Per tal de determinar si la durada d'un procés és, o no és, raonable, és a dir, si s'ha produït una dilació que resulti indeguda, és imprescindible, en primer terme, analitzar i valorar el temps transcorregut des de les diverses activitats processals realitzades, d'acord amb els paràmetres de durada dels processos del mateix tipus. També cal atendre a tres elements essencials: a) la complexitat del litigi; b) la conducta processal del litigant que no ha d'haver participat en l'excés de la durada; i, c) l'actuació dels òrgans judicials concrets o del sistema judicial general. Hi ha algun altre element que també pot ser tingut en compte com és l'interès que arrisca el perjudicat per la demora.

3.3. De les actuacions davant la jurisdicció ordinària que s'exposen en l'escrit d'interposició del recurs d'empara, queda acreditat: a) que el procediment de base va començar, com el número que li va ser adjudicat ho confirma, l'any 2005, mitjançant la sol·licitud d'una mesura cautelar d'embargament preventiu, posteriorment, ratificada per una demanda de judici ordinari; b) que la tramitació pot ser considerada com a normal fins que, el 18 de març de 2008, es va dictar una providència en què es va acordar la pràctica de la prova pericial sol·licitada per la part agent i es va nomenar el perit corresponent; c) que per renúncia del perit esmentat, l'1 de febrer del 2010, es va nomenar un nou titular -en aquest cas, una societat limitada- per a la realització de l'informe pericial; d) que presentat un primer informe provisional, el 14 d'abril del 2015, la part agent va sol·licitar una ampliació de prova que va ser acordada mitjançant providència del 14 de juny del 2016; e) que obert el tràmit de conclusions, aquest va ser ajornat per providència del 19 de febrer del 2020; f) que l'auto del 20 de maig del 2020 va atorgar al perit un nou i breu termini de 8 dies per complementar el seu informe; g) que al llarg del procediment (des de l'any 2011 fins al 2021), son molt nombrosos els escrits de la part defenent, i que avui recorre en empara, en què denuncia l'anormal i l'indegut retard amb el qual s'està tramitant el procediment; h) que des d'aquesta darrera data només s'han produït actuacions judicials tendents a acceptar la successió processal de determinades parts, traspassades durant la tramitació de l'assumpte. L'anterior realitat fàctica és descrita fonamentalment en les consideracions primera, segona i tercera de la demanda d'empara i és acceptada expressament o tàcitament en l'escrit d'al·legacions del Ministeri Fiscal, el qual, amb tot, s'oposa a l'estimació del recurs pels motius que seran objecte de consideració més endavant.

3.4. De l'exposició de la cronologia anterior resulta clar que la durada del procediment no es pot considerar raonable i que les dilacions que han tingut lloc han de ser considerades indegudes. I aquesta conclusió afecta, en primer terme, a la totalitat del procediment que dura ja disset anys, però també als llargs intervals d'inactivitat i, específicament, a aquell que es desplega entre 2010 i 2015 i a aquell que va des de 2016 fins al 2020, el qual s'allarga a data d'avui, inactivitat que encara s'està produint. Aquesta durada excedeix en molt a allò que pot ser considerat normal o raonable en assumptes de naturalesa similar.

3.5. Correspon ara examinar si concorre alguna causa que justifiqui aquesta demora. El procediment de base no es pot considerar especialment complex. Molts procediments successoris tenen una major complexitat que d'altres del mateix ordre civil. Especialment aquells que tenen o s'apropen als de naturalesa universal, és a dir, aquells en què es debat la totalitat o molts aspectes de la successió

d'una persona. En terminologia ja una mica declinant "*els judicis de testamentaria*". No és, però, un d'aquests procediments universals aquell que ens ocupa. La sol·licitud concreta de la demanda així ho acredita. En efecte, al foli 436 consta allò que es demana en el procediment principal i que es podria qualificar d'una *actio petitio hereditatis* formulada per la part agent com a fideïcomissària, o substituïda fideïcomissària, de residu. Les altres peticions, sobre l'herència de la mare, sobre el marmessor i sobre la curadoria d'una de les persones afectades per l'herència, són fonamentalment corol·laris de l'acció principal. D'altra banda la lectura de les consideracions primera, segona i tercera de l'escrit interposant el recurs d'empara igualment ho confirma. La petició i l'acord d'un embargament preventiu, l'ulterior presentació de la demanda per confirmar l'embargament preventiu, el plantejament d'una excepció dilatòria i diverses incidències de successió processal no són *per se* suficients per qualificar un assumpte de complex. L'anàlisi de les actuacions permet constatar que la demora fonamental s'ha produït com a conseqüència de la prova pericial sol·licitada per la part agent.

3.6. Tampoc es pot considerar que la durada del procediment tingui com a causa l'actitud de la part que ara interposa el recurs d'empara. A la consideració tercera del seu escrit, al·lega la denúncia de l'anormal i indegut retard, en els seus escrits del 15 de juliol del 2011, del 31 de gener del 2012, del 10 de març del 2014, del 17 de juliol del 2019, del 4 de desembre del 2020, del 28 de gener del 2021 i del 30 de juny del 2021, realitats més que suficients per acreditar que la conducta processal de l'avui recurrent en empara no ha estat la causa eficient en l'excés de la durada. Tampoc es tracta de determinar si l'òrgan judicial que ha conegut i coneix de l'assumpte ha estat el causant de la demora o de la dilació. La necessitat que un procés determinat tingui una durada raonable es mou en el terreny de l'objectivitat i, en principi, no es projecta sobre l'actuació subjectiva de l'òrgan judicial.

3.7. El Ministeri Fiscal, no obstant tot l'anterior, demana la desestimació de la demanda d'empara, perquè considera que la complexitat processal de les actuacions i els diversos incidents processals promoguts per les parts, justifiquen la llarga durada del procediment i que no apareixen llargs períodes d'inactivitat per part de l'òrgan judicial. En els fonaments jurídics anteriors ja hem manifestat la nostra discrepància en part amb aquestes al·legacions. Entenem que el procediment no té una especial complexitat processal, ni els incidents plantejats poden explicar l'extensa durada. Cal referir-nos solament a l'actuació judicial com a eventual causant, que no culpable, de la dilació. D'una manera implícita, l'al·legació del Ministeri Fiscal planteja la interessant qüestió del joc i de la influència del "*principi dispositiu*" en el procés civil. Tradicionalment, s'ha vingut insistint en aquest aspecte, en gran part per diferenciar el procés civil del procés penal, en què el principi dispositiu tindria una molt menor rellevància. El principi dispositiu incideix en el procediment civil quant a la iniciativa -*nemo iudex sine actore*-, al dret material controvertit, a la pretensió o *thema decidendi* i a l'aportació de la prova. La qüestió més discutida ha estat "*l'impuls processal*", és a dir, si el procediment ha de ser impulsat a instància de part o d'ofici pel jutge. En l'actual estat de coses i singularment des d'un punt de vista constitucional, és evident que l'impuls processal correspon al jutge. Quan la Constitució proclama que, en mèrits del dret fonamental a la jurisdicció, el ciutadà té dret a un procés degut de durada raonable, assenyala com a destinatari directe de la norma al poder judicial, en tots els seus ordres. I, per tant, a la jurisdicció li correspon vetllar per tal que aquesta exigència constitucional s'acompleixi. I en aquest cas no ha succeït així.

3.8. Per consegüent, de tot l'anterior i en el marc dels drets a la jurisdicció i al procés degut de durada raonable, és procedent estimar aquest recurs d'empara. I, establir que la Batllia ha d'adoptar les mesures necessàries per fer cessar aquesta vulneració i ha de prosseguir la seva tasca fins a dictar la sentència que posi fi a la primera instància de la causa referenciada. En un altre ordre de coses l'estimació d'aquesta demanda determina, a més, que la part recurrent té dret a una indemnització que ha d'exigir-se davant la jurisdicció ordinària. Hauran de ser els òrgans judicials

ordinaris aquells que determinin concretament el lapse de temps, d'entre aquells períodes que s'han assenyalat en el fonament jurídic 3.3, en què la dilació resulta indiscutiblement indeguda. Finalment cal remarcar que no és procedent una especial condemna en costes, en haver estat estimat el recurs.

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar el recurs d'empara interposat per la representació processal Sr. Josep M. Plass Sanvicente contra la inactivitat de la Secció Civil de la Batllia en el marc de la causa Ordinari 2100118/2005.
2. Declarar que s'ha vulnerat el seu dret fonamental a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.
3. Instar la Secció Civil de la Batllia a adoptar les mesures necessàries per fer cessar aquesta vulneració i a prosseguir el procediment fins a dictar la sentència que posi fi a la primera instància de la causa referenciada.
4. Declarar que correspon a la part recurrent percebre la indemnització que fixi la jurisdicció ordinària.
5. Declarar que un pronunciament especial en matèria de costes no és procedent.
6. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del recurrent, al president de la Batllia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 14 de juliol del 2022.

Josep-D. Guàrdia Canela Jean-Yves Caultet

President

Vicepresident

Joan Manel Abril Campoy Dominique Rousseau
Magistrat Magistrat